

□ دامن جلالی

گردشگری

از دریچه‌ی آمار

که تا حدی بیانگر وضعیت گردشگری کشور به تفکیک استانی در مقایسه با دیگر بخش‌های کشور باشد بررسی وضعیت رشته‌ی فعالیت هتل و خوابگاه از بخش هتل و رستوران بر اساس جدول‌های حساب‌های منطقه‌ای است.

بررسی این شماره شامل دو بخش است در بخش نخست که با توجه به جدول شماره‌ی (۱) صورت می‌گیرد سهم هر یک از استان‌ها در میزان ارزش افزوده‌ی کل کشور در بخش‌های مختلف نشان داده شده است. در این بررسی بخش هتل و رستوران خود به دو رشته فعالیت تقسیم شده است زیرا در این جا هدف بررسی فعالیت‌هایی است که کاملاً بیانگر وضعیت گردشگری کشور هستند و از این میان مرتبط‌ترین آن‌ها بخش هتل و رستوران و در خود این بخش رشته‌ی فعالیت هتل‌ها و خوابگاه‌ها می‌باشد. داده‌های مورد استفاده در این بخش بر گرفته از حساب‌های منطقه‌ای سال ۱۳۸۱ است که در آن «محدوده‌ی فعالیت هتل و خوابگاه شامل همه‌ی هتل‌ها، مسافرخانه‌ها، زائرسراها،

آمار شهر این شماره به بررسی مختصری از وضعیت گردشگری کشور با توجه به امکانات آماری موجود اختصاص دارد. عواملی چند باعث می‌شوند تا حوزه‌ی بررسی وسیع‌تر از گردشگری شهری باشد. نخستین عامل محدودیت خود آمارهای گردشگری در سطح کل کشور و حتی بدون تفکیکی استانی است و دوم نبود اطلاعات در این زمینه مقیاس شهر. معدود مقولات آماری موجود در این زمینه شامل شمار کل گردشگران وارد شده به کشور بدون تفکیک استانی، میزان بازدید از موزه‌ها و بناهای تاریخی تحت پوشش میراث فرهنگی و گردشگری و همچنین شمار اقامتگاه‌های عمومی، شمار هتل‌ها و درجه‌ی آن‌ها، شمار تخت و شمار کارکنان این اقامتگاه‌ها می‌گردد. بدین ترتیب نه تنها بررسی وضعیت گردشگری شهری به صورت مفید تقریباً ناممکن است؛ بلکه بررسی خود گردشگری نیز که گستره‌ی وسیع‌تری را در بر می‌گیرد نیاز به یافتن مرتبط‌ترین مقولات آماری دارد و در نتیجه کامل نیست. یکی از موارد مرتبط

همدان (۴۴۸/۹۶ میلیارد ریال) ، اصفهان (۴۲۷/۹۷ میلیارد ریال) ، یزد (۲۲۰/۰ میلیارد ریال) و مازندران (۱۹۳/۹۸ میلیارد ریال) و پایین‌ترین سرانه متعلق به استان‌های ایلام (۵/۰ میلیارد ریال) ، کردستان (۱۶/۱۳ میلیارد ریال) و اردبیل (۲۷/۴۶ میلیارد ریال) می‌باشد . گرچه رده‌های نخستین و پایانی در این دو ستون از آن استان‌های تهران و ایلام است اما در رده‌های میانی شاهد تغییراتی هستیم . هر دوی این ستون‌ها بیانگر میزان فعال بودن نسبی استان‌ها در زمینه‌ی گردشگری هستند با این تفاوت که در بررسی ستون سهم استان‌ها در ارزش افزوده ، میزان امکاناتی که این ارزش از آن ناشی شده بیان نگردیده است . اما هنگامی که بحث سرانه‌ها مطرح می‌گردد؛ یعنی هریک از امکانات در بدست آمدن آن میزان ارزش چه سهمی داشته‌اند .

از سویی دیگر نباید از یاد برد که به دست آمدن این میزان ارزش افزوده تماماً به تعداد اقامتگاه‌ها بستگی ندارد به این معنا که امکانات دیگری نیز در جذب گردشگران و میزان استفاده‌ی ایشان از امکانات اقامتی نیز مؤثر اند به عنوان نمونه مناسب بودن شبکه‌ی ارتباطی ، وجود جاذبه‌های گردشگری در نقاط مختلف استان ، امنیت در زمینه‌های گوناگون و مواردی از این دست به نوبه‌ی خود در میزان ارزش افزوده‌ای که در واقع می‌تواند نشانه‌ای از میزان جذب گردشگر باشد مؤثر اند . محاسبه‌ی ضریب تعیین^(۲) بین دو متغیر شمار اقامتگاه‌های عمومی و میزان ارزش افزوده‌ی رشته‌فعالیت هتل و خوابگاه ، نشان می‌دهد که در حدود ۴۲ درصد از میزان ارزش افزوده این رشته‌فعالیت در یک استان بستگی به شمار اقامتگاه‌ها دارد و ۵۸ درصد دیگر به وسیله‌ی عواملی چون آن‌هایی که در بالا یاد شد تعیین می‌شود .

پانسیون‌ها و خوابگاه‌ها می‌گردد . و اطلاعات مورد نیاز این فعالیت از طرح آمارگیری از اقامتگاه‌های عمومی ، ویژه‌ی حساب‌های ملی حاصل شده است . در ضمن اطلاعات حاصل از طرح با توجه به اطلاعات دریافت شده از سازمان ایرانگردی و جهانگردی در رابطه با شمار تخت ، متوسط اشغال تخت و نرخ یک شب اقامت در انواع هتل و شمار شاغلان فعالیت تعدیل شده است « (مرکز آمار ایران ، ۱۳۸۴ : ۳۶) . بدین ترتیب فعالیت رستوران از آنجا که چندان گویایی وضعیت گردشگری نخواهد بود مورد بررسی قرار نمی‌گیرد .

بخش نخست

نگاهی به بخش هتل و خوابگاه در میان استان‌های کشور نشان می‌دهد که بالاترین سهم ارزش افزوده از کل ارزش افزوده در رشته فعالیت هتل و خوابگاه از بخش هتل و رستوران به ترتیب از آن استان‌های تهران (۳۳/۴۰ درصد) ، خراسان (۱۹/۰۲ درصد) ، اصفهان (۹/۴۵ درصد) ، مازندران (۳۳/۶ درصد) ، فارس (۵/۹۷ درصد) ، گیلان (۴/۱۲ درصد) می‌باشد و کمترین سهم نیز به استان‌های ایلام (۰/۰۳ درصد) ، کهگیلویه و بویراحمد (۰/۱۴ درصد) ، کردستان (۰/۱۹ درصد) تعلق می‌گیرد . بدین ترتیب نزدیک به یک سوم این ارزش افزوده ناشی از هتل‌ها و خوابگاه‌های تهران و در حدود ۶۲ درصد از کل ارزش افزوده در این رشته فعالیت نیز تنها از آن سه استان تهران ، خراسان و اصفهان است . در ستون انتهایی جدول (۱) سرانه‌ی ارزش افزوده اقامتگاه‌های عمومی کشور بیان شده است . بررسی آن نشان می‌دهد که بالاترین سرانه به ترتیب از آن استان‌های تهران (۷۲۷/۲۹ میلیارد ریال) ،